

บทวิเคราะห์แรงงาน:

การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

จัดทำโดย

ดร. เรืองรอง สุวรรณการ

ประจำเดือน เมษายน พ.ศ. 2568

Key Findings:

- **การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ**
ประเทศไทยมีแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายกว่า 3.39 ล้านคนในปี 2568 เพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าในรอบ 10 ปี โดยแรงงานส่วนใหญ่มาจากเมียนมา กัมพูชา และลาว สะท้อนถึงการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติในโครงสร้างเศรษฐกิจไทย
- **บทบาทแรงงานต่างด้าวในภาคเศรษฐกิจหลัก**
แรงงานต่างด้าวมีสัดส่วนสูงในภาคก่อสร้าง ประมง เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมการผลิต โดยบางสาขามีแรงงานต่างด้าวสูงถึง 80% ของแรงงานทั้งหมด ช่วยเติมเต็มกำลังผลิตที่แรงงานไทยไม่เพียงพอและเป็นฟันเฟืองสำคัญต่อความต่อเนื่องของการผลิตและการส่งออก
- **ปัจจัยผลักดันการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว**
โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย การหลีกเลี่ยงงาน 3D (Dirty, Dangerous, and Difficult) ของแรงงานไทย ความแตกต่างด้านค่าจ้าง และการขยายตัวทางเศรษฐกิจเกินศักยภาพแรงงานในประเทศ เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวต่อเนื่อง
- **ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในสองระยะ**
ในระยะสั้น แรงงานต่างด้าวช่วยลดต้นทุนการผลิตและรักษาความสามารถในการแข่งขัน แต่ในระยะยาวสร้างความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง ทั้งการชะลอการพัฒนาเทคโนโลยี การกดทับค่าแรง และการเพิ่มความเปราะบางทางเศรษฐกิจ
- **ปัญหาสังคมและสิทธิแรงงาน**
แรงงานผิดกฎหมายยังมีจำนวนมาก การละเมิดสิทธิแรงงานและการเข้าถึงสวัสดิการสังคมยังไม่ทั่วถึง ขณะที่ทัศนคติเชิงลบในสังคมไทยต่อแรงงานต่างด้าวเพิ่มความเสี่ยงต่อความขัดแย้งทางสังคมในระยะยาว
- **บทเรียนจากต่างประเทศชี้แนวทางการบริหารแรงงานข้ามชาติอย่างยั่งยืน**
เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย และยุโรป ประสบความสำเร็จในการลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจจากการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว ผ่านระบบนำเข้าแรงงานที่มีประสิทธิภาพ มาตรการโควตา-Levy การใช้เทคโนโลยี และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ
- **ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว**
ประเทศไทยควรลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเชิงโครงสร้างอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผ่านการลงทุนในเทคโนโลยี ยกระดับทักษะและคุณภาพงาน 3D การพัฒนาระบบจัดหางานภายในประเทศ การบังคับใช้กฎหมายแรงงานอย่างเป็นธรรม การวางแผนลดสัดส่วนแรงงานต่างด้าวในแต่ละอุตสาหกรรมอย่างมีขั้นตอน และเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและยั่งยืนในระยะยาว

1. บทนำ

ประเทศไทยพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างมากในหลายภาคเศรษฐกิจ โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในภาคเกษตร อุตสาหกรรมการผลิต ก่อสร้าง ประมง และบริการต่าง ๆ บทวิเคราะห์นี้เป็นการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัจจุบันของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ครอบคลุมข้อมูลสถิติล่าสุด ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจไทย ปัญหาและความท้าทายด้านสังคมและนโยบาย ตลอดจนบทเรียนจากต่างประเทศที่อาจใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อปรับลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว

2. สถานการณ์ปัจจุบันของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีแรงงานต่างด้าวที่ลงทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย 3,391,217 คน (ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568) โดยมีเพศชายจำนวน 1,892,925 คน คิดเป็นร้อยละ 55.82 และเพศหญิงจำนวน 1,498,292 คน คิดเป็นร้อยละ 44.18 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด (ดังแสดงในตารางที่ 1) และตลอด 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2568 มีแนวโน้มจำนวนแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 1,476,841 คน ในปี พ.ศ. 2559 เป็น 3,391,217 คน ในปี พ.ศ. 2568 หรือเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่า (229.63 %) (ดังแสดงในตารางที่ 1 และกราฟที่ 1) สะท้อนถึงความต้องการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในระบบเศรษฐกิจไทยที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

หากจำแนกตามสัญชาติ ณ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568 แรงงานต่างด้าวในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากเมียนมา มีจำนวน 2,266,373 คน คิดเป็นร้อยละ 66.83 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด หรือร้อยละ 68.63 ของกลุ่มประเทศ CLMV (เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) (ดังแสดงในตารางที่ 4 และกราฟที่ 3 ตามลำดับ) รองลงมาคือแรงงานจากกัมพูชา (494,572 คน หรือร้อยละ 14.58 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด) และ สปป. ลาว (336,578 คน หรือร้อยละ 9.92 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด) ส่วนแรงงานต่างด้าวจากประเทศอื่น ๆ เช่น เวียดนาม อินเดีย จีน เนปาล เป็นต้น มีสัดส่วนรวมกันไม่ถึงร้อยละ 8.55 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด (ดังแสดงในตารางที่ 4, 5 และ 6 ตามลำดับ)

อย่างไรก็ดี หากนับรวมแรงงานต่างด้าวที่พำนักและทำงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (แรงงานผิดกฎหมายหรือไม่มีเอกสาร) ตัวเลขที่แท้จริงอาจสูงกว่าข้อมูลทางการ โดยอ้างอิงจากการประเมินขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) ที่เผยแพร่ผ่านงานเสวนาของสมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทย (FCCT) เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 พบว่า ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติประมาณ 5.2 ล้านคน และในจำนวนนี้น้อยกว่า 1.8 ล้านคน อยู่ในสถานะผิดกฎหมาย (Irregular Status)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความท้าทายด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย โดยเฉพาะการควบคุมแรงงานผิดกฎหมาย และการคุ้มครองสิทธิแรงงานให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรไทย จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2559 - 2568

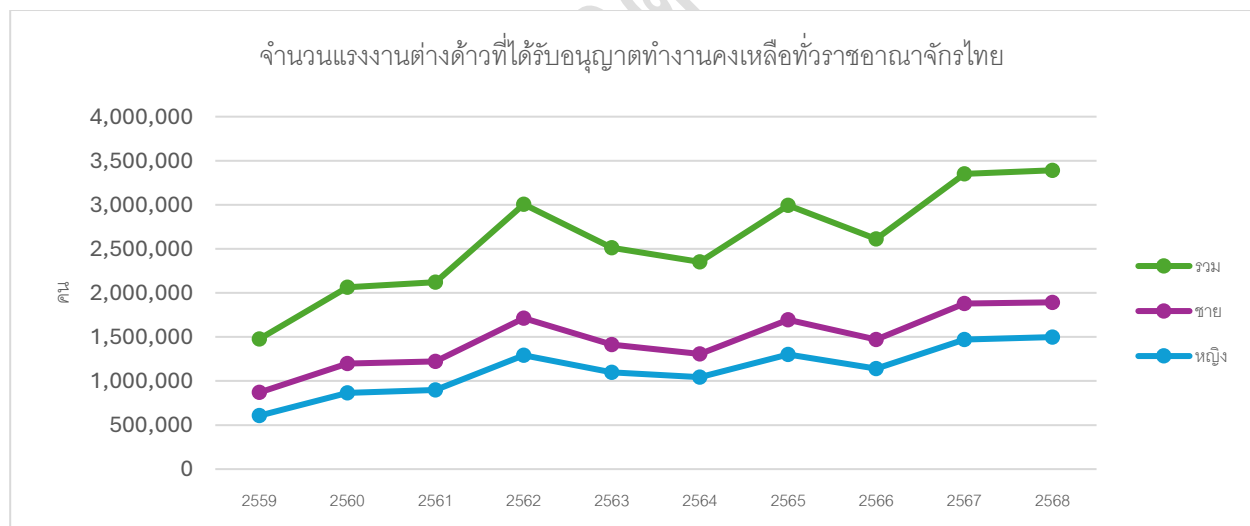
ปี	จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรไทย							
	รวม	YoY(%)	เพศชาย	YoY(%)	สัดส่วน(%)	เพศหญิง	YoY(%)	สัดส่วน (%)
2559	1,476,841	-	870,157	-	58.92	606,684	-	41.08
2560	2,062,807	39.68	1,196,818	37.54	58.02	865,989	42.74	41.98
2561	2,120,546	2.80	1,222,571	2.15	57.65	897,975	3.69	42.35
2562	3,005,376	41.73	1,713,654	40.17	57.02	1,291,722	43.85	42.98
2563	2,512,328	-16.41	1,414,222	-17.47	56.29	1,098,106	-14.99	43.71
2564	2,350,677	-6.43	1,308,126	-7.50	55.65	1,042,551	-5.06	44.35
2565	2,994,453	27.39	1,694,451	29.53	56.59	1,300,002	24.69	43.41
2566	2,613,373	-12.73	1,471,614	-13.15	56.31	1,141,759	-12.17	43.69
2567	3,350,673	28.21	1,880,587	27.79	56.13	1,470,086	28.76	43.87
2568	3,391,217	1.21	1,892,925	0.66	55.82	1,498,292	1.92	44.18

หมายเหตุ: (1) ปี พ.ศ. 2559 - 2567 ใช้ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม และปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

(2) YoY(%) คือ เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบระหว่างปีปัจจุบันกับปีก่อนหน้า

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

กราฟที่ 1 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรไทย จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2559 - 2568

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

แรงงานต่างด้าวที่ลงทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจำนวน 3,391,217 คน ณ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568 ดังที่กล่าวมา ได้กระจายตัวทำงานอยู่ทั่วประเทศ แต่ส่วนใหญ่มีกระจุกตัวในพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงานสูง โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่และเขตอุตสาหกรรม หากพิจารณาตามเกณฑ์การแบ่งเขตตามเกณฑ์ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน ซึ่งจำแนกพื้นที่เป็น กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ (ดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3) พบว่าเขตปริมณฑล ได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร มีแรงงานต่างด้าวรวมสูงที่สุด จำนวน 954,663 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.15 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 796,145 คน (ร้อยละ 23.48) ภาคกลาง (806,025 คน หรือร้อยละ 23.77) ภาคใต้ (448,265 คน หรือร้อยละ 13.22) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (80,910

คน หรือร้อยละ 2.39) ซึ่งถือเป็นภาคที่มีสัดส่วนแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุด แม้จะมีอาณาเขตติดกับประเทศกัมพูชาและสปป. ลาว ก็ตาม สะท้อนว่าแรงงานต่างด้าวนั้นมีแนวโน้มเลือกทำงานในพื้นที่ที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจสูงกว่า

หากจำแนกตามจังหวัด พบว่า กรุงเทพมหานคร มีแรงงานต่างด้าวมากที่สุด (796,145 คน) ตามด้วยจังหวัดสมุทรสาคร (282,298 คน) สมุทรปราการ (234,354 คน) ชลบุรี (223,195 คน) ปทุมธานี (187,776 คน) เชียงใหม่ (152,889 คน) นนทบุรี (129,363 คน) นครปฐม (120,872 คน) สุราษฎร์ธานี (112,023 คน) และภูเก็ต (106,026 คน) (ดังแสดงในตารางที่ 3) ซึ่งทั้ง 10 จังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมถึงเมืองเศรษฐกิจสำคัญในแต่ละภูมิภาค เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ชลบุรี สุราษฎร์ธานี และภูเก็ต

นอกจากนี้ ยังพบการกระจุกตัวของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมเฉพาะทาง เช่น อุตสาหกรรมประมงและแปรรูปอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร รวมถึงจังหวัดปริมณฑลและเมืองเศรษฐกิจชายฝั่งตะวันออก เช่น สมุทรปราการ ชลบุรี และระยอง ทั้งนี้ยังมีแรงงานต่างด้าวจำนวนหนึ่งทำงานในจังหวัดชายแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เชียงราย ตาก ราชบุรี ชุมพร ระนอง อุบลราชธานี และจันทบุรี โดยพื้นที่เหล่านี้มักเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนหรือแหล่งแรงงานตามฤดูกาล

ภาพรวมดังกล่าวสะท้อนว่าแรงงานต่างด้าวมียุทธศาสตร์สำคัญในการเติมเต็มตลาดแรงงานในพื้นที่ที่เศรษฐกิจมีการเติบโตสูง หรือในภาคกิจการที่แรงงานไทยไม่เพียงพอหรือไม่นิยมทำ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงกับแนวโน้มการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรไทย จำแนกตามพื้นที่และเพศ พ.ศ.

2564 - 2568

ปี	กทม.	ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
2564	545,444 [23.20%] M: 296,834 (54.42%) F: 248,610 (45.58%)	642,648 [27.34%] M: 357,609 (55.65%) F: 285,039 (44.35%)	557,097 [23.70%] M: 320,496 (57.53%) F: 236,601 (42.47%)	249,715 [10.62%] M: 126,613 (50.70%) F: 123,102 (49.30%)	57,149 [2.43%] M: 26,239 (45.91%) F: 30,910 (54.09%)	298,624 [12.70%] M: 180,335 (60.39%) F: 118,289 (39.61%)
2565	685,294 [22.89%] M: 383,171 (55.91%) F: 302,123 (44.09%)	839,557 [28.04%] M: 475,720 (56.66%) F: 363,837 (43.34%)	747,723 [24.97%] M: 434,199 (58.07%) F: 313,524 (41.93%)	289,507 [9.67%] M: 149,197 (51.53%) F: 140,310 (48.47%)	70,301 [2.35%] M: 33,455 (47.59%) F: 36,846 (52.41%)	362,071 [12.09%] M: 218,709 (60.41%) F: 143,362 (39.59%)
2566	607,540 [23.25%] M: 336,770 (55.43%) F: 270,770 (44.57%)	731,410 [27.99%] M: 412,908 (56.45%) F: 318,502 (43.55%)	626,996 [23.99%] M: 362,523 (57.82%) F: 264,473 (42.18%)	249,383 [9.54%] M: 127,579 (51.16%) F: 121,804 (48.84%)	60,222 [2.30%] M: 28,555 (47.42%) F: 31,667 (52.58%)	337,822 [12.93%] M: 203,279 (60.17%) F: 134,543 (39.83%)
2567	788,957 [23.55%] M: 431,047 (54.64%) F: 357,910 (45.36%)	943,671 [28.16%] M: 531,015 (56.27%) F: 412,656 (43.73%)	798,008 [23.82%] M: 461,949 (57.89%) F: 336,059 (42.11%)	302,104 [9.02%] M: 154,675 (51.20%) F: 147,429 (48.80%)	75,193 [2.24%] M: 36,295 (48.27%) F: 38,898 (51.73%)	442,740 [13.21%] M: 265,606 (59.99%) F: 177,134 (40.01%)
2568	796,145 [23.48%] M: 430,866 (54.12%) F: 365,279 (45.88%)	954,663 [28.15%] M: 535,396 (56.08%) F: 419,267 (43.92%)	806,025 [23.77%] M: 465,163 (57.71%) F: 340,862 (42.29%)	305,209 [9.00%] M: 155,646 (51.00%) F: 149,563 (49.00%)	80,910 [2.39%] M: 37,820 (46.74%) F: 43,090 (53.26%)	448,265 [13.22%] M: 268,034 (59.79%) F: 180,231 (40.21%)

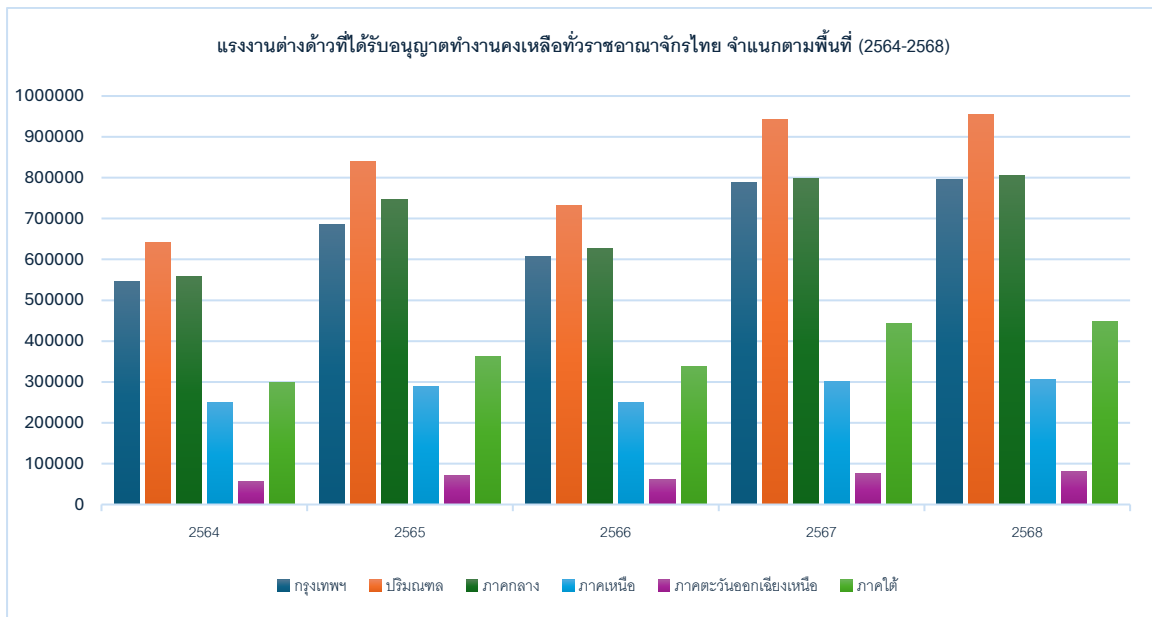
หมายเหตุ: (1) ปี พ.ศ. 2559 – 2567 ใช้ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม และปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

(2) [] คือ สัดส่วนของจำนวนแรงงานต่างด้าวในแต่ละพื้นที่ที่เทียบกับยอดจำนวนแรงงานต่างด้าวรวมในแต่ละปี

(3) () คือ สัดส่วนของแรงงานต่างด้าวจำแนกตามเพศชายและเพศหญิงในแต่ละพื้นที่ ของแต่ละปี

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

กราฟที่ 2 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรไทย จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2564 - 2568

หมายเหตุ: ปี พ.ศ. 2564 – 2567 ใช้ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม และปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

ตารางที่ 3 แสดง 5 จังหวัด (เขต) ที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรไทย จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2568

ปี	กทม.	ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
2568	796,145	954,663	806,025	305,209	80,910	448,265
5 อันดับจังหวัด (เขตพื้นที่) ที่มีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือ						
อันดับ	เขต (สนง. จัดหางานกรุงเทพฯ)	จังหวัด				
1	พื้นที่ 2 124,038 คน (15.58%)	สมุทรสาคร 282,298 คน (29.57%)	ชลบุรี 223,195 คน (27.69%)	เชียงใหม่ 152,889 คน (50.09%)	นครราชสีมา 30,565 คน (37.78%)	สุราษฎร์ธานี 112,023 คน (24.99%)
2	พื้นที่ 3 114,125 คน (14.33%)	สมุทรปราการ 234,354 คน (24.55%)	ระยอง 99,775 คน (12.38%)	ตาก 38,615 คน (12.65%)	ขอนแก่น 8,793 คน (10.87%)	ภูเก็ต 106,026 คน (23.65%)
3	พื้นที่ 5 112,059 คน (14.08%)	ปทุมธานี 187,776 คน (19.67%)	ฉะเชิงเทรา 61,647 คน (7.65%)	เชียงราย 38,143 คน (12.50%)	อุดรธานี 4,215 คน (5.21%)	สงขลา 52,211 คน (11.65%)
4	พื้นที่ 4 84,275 คน (10.59%)	นนทบุรี 129,363 คน (13.55%)	ราชบุรี 56,575 คน (7.02%)	ลำพูน 15,592 คน (5.11%)	อุบลราชธานี 3,920 คน (4.84%)	ชุมพร 48,066 คน (10.72%)
5	พื้นที่ 9 64,841 คน (8.14%)	นครปฐม 120,872 คน (12.66%)	จันทบุรี 43,399 คน (5.38%)	เพชรบูรณ์ 12,690 คน (4.16%)	เลย 3,324 คน (4.11%)	ระนอง 35,344 คน (7.88%)
รวม	499,338 คน (62.72%)	954,663 คน (100.00%)	484,591 คน (60.12%)	257,929 คน (84.51%)	50,817 คน (62.81%)	353,670 คน (78.90%)

หมายเหตุ: (1) ปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

- (2) () คือ สัดส่วนของจำนวนแรงงานต่างด้าวในแต่ละพื้นที่
- (3) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 2 รับผิดชอบพื้นที่ เขตจอมทอง, ทุ่งครุ, บางขุนเทียน, บางบอน และราษฎร์บูรณะ
- (4) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 3 รับผิดชอบพื้นที่เขตคลองเตย, บางนา, ประเวศ, พระโขนง, วัฒนา และสวนหลวง
- (5) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 4 รับผิดชอบพื้นที่เขตคันนายาว, บางกะปิ, ลาดพร้าว, ปิงภูมิ และวังทองหลาง
- (6) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 5 รับผิดชอบพื้นที่เขตคลองสามวา, มีนบุรี, ลาดกระบัง, สะพานสูง, หนองจอก และสายไหม
- (7) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 รับผิดชอบพื้นที่เขตจตุจักร, ดอนเมือง, บางซื่อ, บางเขน, และหลักสี่

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV ที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือที่ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2564 - 2568

ปี	เมียนมา	กัมพูชา	ลาว	เวียดนาม	รวม
2564	1,462,935 [68.63%]	455,476 [21.37%]	213,203 [10.00%]	137 [0.01%]	2,131,751
2565	1,981,739 [72.37%]	519,762 [18.98%]	234,985 [8.58%]	1,704 [0.06%]	2,738,190
2566	1,713,856 [72.95%]	401,354 [17.08%]	232,637 [9.90%]	1,387 [0.06%]	2,349,234
2567	2,270,382 [74.10%]	498,660 [16.27%]	291,315 [9.51%]	3,664 [0.12%]	3,064,021
2568	2,266,373 [73.08%]	494,572 [15.95%]	336,578 [10.85%]	3,660 [0.12%]	3,101,183

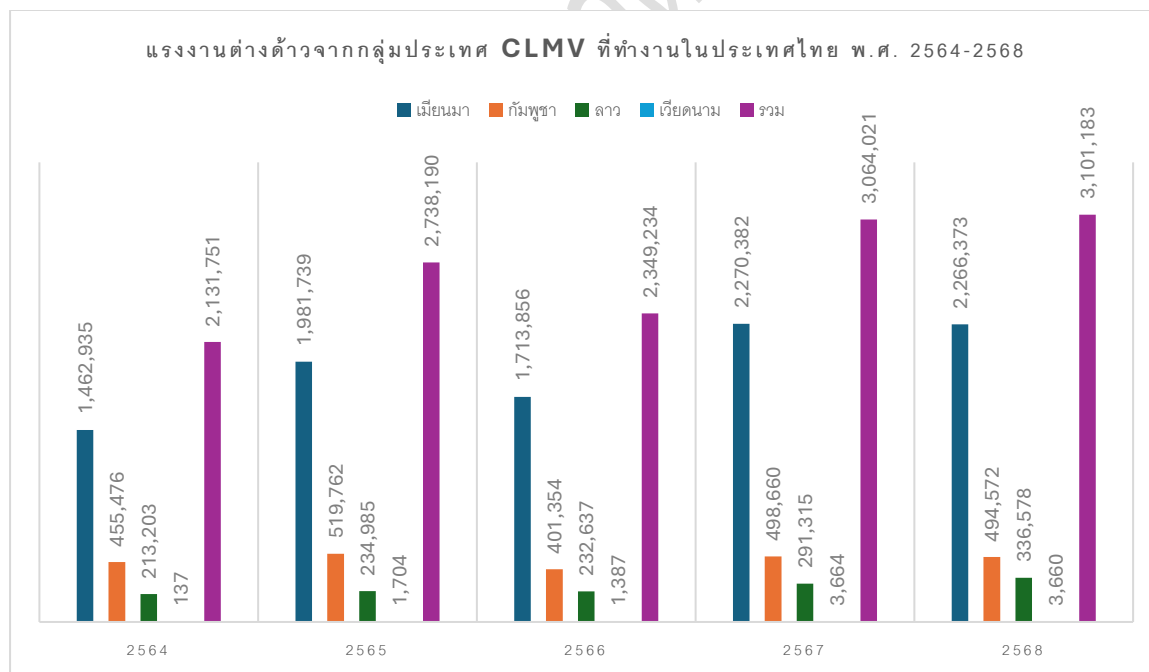
หมายเหตุ: (1) ปี พ.ศ. 2559 - 2567 ใช้ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม และปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

(2) ข้อมูลรวมเฉพาะ มาตรา 59, 63/1, 63/2 และ 64

(3) [] คือ สัดส่วนของจำนวนแรงงานต่างด้าวในแต่ละประเทศเทียบกับยอดจำนวนแรงงานต่างด้าวรวมจากกลุ่มประเทศ CLMV

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

กราฟที่ 3 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV ที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือที่ราชอาณาจักรไทย จำแนกตามพื้นที่ พ.ศ. 2564 - 2568

หมายเหตุ: ปี พ.ศ. 2564 - 2567 ใช้ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม และปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

เมื่อพิจารณาในมิติภาคเศรษฐกิจ แรงงานต่างด้าวมีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในงานที่ใช้แรงงานเข้มข้นและมีค่าจ้างต่ำ ดังนี้

■ ภาคการก่อสร้าง

ภาคการก่อสร้างถือเป็นภาคที่พึ่งพาแรงงานเพื่อนบ้านจากกลุ่มประเทศ CLMV เป็นอย่างมาก โดยปัจจุบันมีแรงงานต่างด้าวในกลุ่มนี้ลงทะเบียนในภาคก่อสร้างจำนวน 645,160 คน แยกเป็นแรงงานจากเมียนมา 465,906 คน และกัมพูชา 176,254 คน (ดังแสดงในตารางที่ 5 และ 6) โดยมีแรงงานเมียนมาคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 70 ขณะที่กัมพูชามีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 30 ที่น่าสังเกตคือ มีแรงงานพม่าหญิงถึง 237,625 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.83 ของแรงงานก่อสร้างในกลุ่มนี้ นอกจากนี้ ยังมีแรงงานไม่ได้ขึ้นทะเบียนอยู่อีกเป็นจำนวนไม่น้อย งานก่อสร้างที่หนักและมีความไม่แน่นอนทำให้แรงงานไทยไม่นิยมทำ ส่งผลให้อุตสาหกรรมต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ระบาดของโควิด-19 ในปี พ.ศ. 2563 สะท้อนบทบาทสำคัญของแรงงานกลุ่มนี้ เมื่อแรงงานต่างด้าวจำนวนมากเดินทางกลับประเทศ ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานก่อสร้างประมาณ 1-2 แสนคน และต้นทุนค่าแรงเพิ่มขึ้นราว 10 เปอร์เซ็นต์

■ ภาคการเกษตรและปศุสัตว์

ประเทศไทยใช้แรงงานต่างด้าวจำนวนมากในการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงประมงพื้นบ้าน โดยแรงงานจาก เมียนมา กัมพูชา และลาว รวม 330,985 คน (ดังแสดงในตารางที่ 5 และ 6) ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม การขาดแรงงานไทยในชนบททำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาแรงงานกลุ่มนี้ เพราะทุนในการใช้เครื่องจักรยังมีจำกัด หากขาดแรงงานต่างด้าว อุตสาหกรรมสำคัญ เช่น อุตสาหกรรมน้ำตาล อาจประสบปัญหาต้นทุนเพิ่มและผลผลิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

■ ภาคอุตสาหกรรมการผลิต

โรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น การแปรรูปอาหาร สิ่งทอ และอิเล็กทรอนิกส์ มีการจ้างแรงงานต่างด้าวในสัดส่วนที่สูง จากข้อมูลตารางที่ 5 และ 6 พบว่า แรงงานเมียนมาทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตถึง 805,604 คน กระจายในกิจการต่อเนื่องการเกษตร (225,643 คน) ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป (131,085 คน) พลาสติก (102,338 คน) แปรรูปสัตว์น้ำ (78,087 คน) และอิเล็กทรอนิกส์ (77,555 คน) สำหรับแรงงานกัมพูชาและลาวก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน โดยทำงานในกิจการต่อเนื่องการเกษตร ผลิตพลาสติกและอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก

■ ภาคกิจการเกี่ยวกับอาหารทะเล

อุตสาหกรรมประมงและแปรรูปอาหารทะเล โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวอย่างมาก มีแรงงานจดทะเบียนรวม 282,298 คน (ดังแสดงในตารางที่ 3) อย่างไรก็ตาม มีรายงานสะท้อนว่าแรงงานประมงต่างด้าวจำนวนมากยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้อง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงของอุตสาหกรรมที่อาจได้รับผลกระทบรุนแรงหากขาดแรงงานกลุ่มนี้ ทั้งนี้ ภาคประมงยังเผชิญข้อกวดข้องเรื่องการละเมิดสิทธิแรงงานและปัญหาค้ามนุษย์ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

■ ภาคบริการและอื่น ๆ

นอกเหนือจากภาคเศรษฐกิจหลักแล้ว แรงงานต่างด้าวยังทำงานในภาคบริการและค้าปลีกอย่างแพร่หลาย เช่น งานในตลาด ร้านอาหาร โรงแรม งานแม่บ้าน และดูแลผู้สูงอายุ แม้ว่างานบางประเภทจะถูกสงวนไว้ตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติพบการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างชัดเจนในเมืองเศรษฐกิจและพื้นที่ท่องเที่ยว จากข้อมูลในตารางที่ 5 และ 6 แรงงานเมียนมาทำงานในอุตสาหกรรมขนส่ง ค้าปลีก ซ่อมแซมยานยนต์ จำนวน 372,935 คน โดยเน้นกิจการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม (186,807 คน) และกิจการค้าส่ง ค้าปลีก แผงลอยในตลาด (95,219 คน) รวมถึงงานบริการชุมชนและลูกจ้างในครัวเรือนด้วย

โดยสรุปแล้ว แรงงานต่างด้าวมียุทธศาสตร์ประมาณร้อยละ 12.81 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในประเทศไทย หรือคิดเป็น 1 ใน 8 คน และในบางอุตสาหกรรม เช่น ภาคก่อสร้างและประมงสัดส่วนอาจสูงถึงร้อยละ 80 การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวช่วยให้เศรษฐกิจไทยดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แต่ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงความเสี่ยงเชิงโครงสร้างที่ต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบในระยะยาว

ตารางที่ 5 แสดง 5 อุตสาหกรรมที่แรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทย พ.ศ. 2568

ปี	กลุ่มประเทศ CLMV				หมายเหตุ
	เมียนมาร์	กัมพูชา	ลาว	เวียดนาม	
2568	2,266,373 [73.08%]	494,572 [15.95%]	336,578 [10.85%]	3660 [0.12%]	งานไร้ฝีมือ 7 ประเภท ได้แก่ 1. ก่อสร้าง 2. ให้บริการต่าง ๆ 3. เกษตรและปศุสัตว์ 4. ผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 5. กิจการต่อเนื่องการเกษตร 6. ผลิตหรือจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป 7. ประมง
	รวมแรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งหมดเท่ากับ 3,101,183 {91.45%}				
อันดับ	5 อันดับอุตสาหกรรมของแรงงานต่างด้าวเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV ที่ได้รับอนุญาตทำงาน				
1	การผลิต 805,604 คน (35.55%)	ก่อสร้าง 179,254 คน (36.24%)	การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ 115,159 คน (34.21%)	การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ 1,533 คน (41.89%)	
2	การก่อสร้าง 465,906 คน (20.56%)	การผลิต 118,682 คน (24.00%)	การผลิต 61,009 คน (18.13%)	การผลิต 1,053 คน (28.77%)	
3	การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ 372,935 คน (16.46%)	การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ 69,615 คน (14.08%)	เกษตร 47,263 คน (14.04%)	บริการชุมชน สังคมและ บริการส่วนบุคคลอื่น ๆ 381 คน (10.41%)	
4	บริการชุมชน สังคมและ บริการส่วนบุคคลอื่น ๆ 244,577 คน (10.79%)	เกษตร 61,160 คน (12.37%)	ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล 40,275 คน (11.97%)	เกษตร 358 คน (9.78%)	
5	เกษตร 222,562 คน (9.82%)	บริการชุมชน สังคมและ บริการส่วนบุคคลอื่น ๆ 41,580 คน (8.41%)	บริการชุมชน สังคมและ บริการส่วนบุคคลอื่น ๆ 39,103 คน (11.62%)	ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล 186 คน (5.08%)	
รวม	2,111,584 คน (93.17%)	470,291 คน (95.09%)	302,809 คน (89.97%)	3,511 คน (95.93%)	

หมายเหตุ: (1) ปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

(2) ข้อมูลรวมเฉพาะ มาตรา 59, 63/1, 63/2 และ 64

(3) [] คือ สัดส่วนของจำนวนแรงงานต่างด้าวในแต่ละประเทศเทียบกับยอดจำนวนแรงงานต่างด้าวรวมจากกลุ่มประเทศ CLMV

(4) { } คือ สัดส่วนของจำนวนรวมของแรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV เทียบแรงงานต่างด้าวทั้งหมดใน เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568 ที่ 3,391,217 คน

(5) () คือ สัดส่วน % ของยอดรวมของแต่ละชาติ

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

ตารางที่ 6 แสดง 5 ประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV ที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทย พ.ศ.

2568

ปี	กลุ่มประเทศ CLMV				หมายเหตุ
	เมียนมาร์	กัมพูชา	ลาว	เวียดนาม	
2568	2,266,373 [73.08%]	494,572 [15.95%]	336,578 [10.85%]	3660 [0.12%]	งานไร้ฝีมือ 7 ประเภท ได้แก่ 1. ก่อสร้าง 2. ให้บริการต่าง ๆ 3. เกษตรและปศุสัตว์ 4. ผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 5. กิจการต่อเนื่องการเกษตร 6. ผลิตหรือจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป 7. ประมง
	รวมแรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งหมดเท่ากับ 3,101,183 {91.45%}				
อันดับ	5 อันดับประเภทกิจการของแรงงานต่างด้าวเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV ที่ได้รับอนุญาตทำงาน				
1	กิจการก่อสร้าง 465,906 คน (20.56%)	กิจการก่อสร้าง 179,254 คน (36.24%)	กิจการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 83,134 คน (24.70%)	กิจการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 1,125 คน (30.74%)	
2	กิจการให้บริการต่าง ๆ ยกเว้นกิจการรับเหมาฯ 244,577 คน (10.79%)	กิจการเกษตรและปศุสัตว์ 61,160 คน (12.37%)	กิจการเกษตรและปศุสัตว์ 47,263 คน (14.04%)	กิจการผลิตหรือจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป 785 คน (21.45%)	
3	กิจการต่อเนื่องการเกษตร 225,643 คน (9.96%)	กิจการต่อเนื่องการเกษตร 49,841 คน (10.08%)	งานบ้าน 40,275 คน (11.97%)	กิจการค้าส่ง ค้าปลีกแผงลอยในตลาด 400 คน (10.93%)	
4	กิจการเกษตรและปศุสัตว์ 222,562 คน (9.82%)	กิจการให้บริการต่าง ๆ ยกเว้นกิจการรับเหมาฯ 41,580 คน (8.41%)	กิจการให้บริการต่าง ๆ ยกเว้นกิจการรับเหมาฯ 39,103 คน (11.62%)	กิจการให้บริการต่าง ๆ ยกเว้นกิจการรับเหมาฯ 381 คน (10.41%)	
5	กิจการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 186,807 คน (8.24%)	กิจการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 28,800 คน (5.82%)	กิจการค้าส่ง ค้าปลีกแผงลอยในตลาด 22,556 คน (6.70%)	กิจการเกษตรและปศุสัตว์ 358 คน (9.78%)	
รวม	1,345,495 คน (59.37%)	360,635 คน (72.92%)	232,331 คน (69.03%)	3,049 คน (83.31%)	

หมายเหตุ: (1) ปี พ.ศ. 2568 ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568

(2) ข้อมูลรวมเฉพาะ มาตรา 59, 63/1, 63/2 และ 64

(3) [] คือ สัดส่วนของจำนวนแรงงานต่างด้าวในแต่ละประเทศเทียบกับยอดจำนวนแรงงานต่างด้าวรวมจากกลุ่มประเทศ CLMV

(4) { } คือ สัดส่วนของจำนวนรวมของแรงงานต่างด้าวจากกลุ่มประเทศ CLMV เทียบแรงงานต่างด้าวทั้งหมดใน เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568 ที่ 3,391,217 คน

(5) () คือ สัดส่วน % ของยอดรวมของแต่ละชาติ

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว

แม้เศรษฐกิจไทยจะขยายตัวต่อเนื่องและเปิดโอกาสทางธุรกิจในหลากหลายสาขา แต่การเติบโตนี้กลับมามีข้อจำกัดด้านกำลังแรงงานภายในประเทศ โดยเฉพาะในภาคการผลิต ก่อสร้าง เกษตรกรรม และบริการระดับล่าง ส่งผลให้ภาคธุรกิจจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างหลายด้าน ทั้งด้านประชากร ลักษณะงาน ค่าจ้าง และปัจจัยเชิงเศรษฐกิจและสังคม ดังอธิบายได้ดังนี้

■ โครงสร้างประชากรและกำลังแรงงานไทย

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ประกอบกับอัตราการเกิดต่ำ ทำให้จำนวนกำลังแรงงานวัยหนุ่มสาวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับแนวโน้ม “แก่ก่อนรวย” และคาดว่าจะภายในปี 2574 จะเข้าสู่ภาวะ “สังคม

สูงวัยระดับสุดยอด” (Super-aged Society) ที่ประชากรกว่าร้อยละ 28 มีอายุเกิน 60 ปี การลดลงของประชากรวัยแรงงานทำให้ตลาดแรงงานต้องพึ่งพาแรงงานจากภายนอกเพื่อทดแทน โดยเฉพาะในงานใช้แรงงานที่คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำ นอกจากนี้ คนไทยรุ่นใหม่ซึ่งมีการศึกษาสูงขึ้นมักเลือกทำงานภาคบริการและสำนักงานมากกว่าใช้แรงงานหนัก ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และงานฝีมือระดับล่างอย่างต่อเนื่อง

■ ลักษณะงาน 3D: Dirty, Dangerous, and Difficult

งานที่แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำส่วนใหญ่เป็นงาน 3D คือ งานที่สกปรก (Dirty) อันตราย (Dangerous) และหนัก/ยากลำบากหรือใช้ความพยายามสูง (Difficult หรือ Demanding) ซึ่งแรงงานไทยจำนวนมากหลีกเลี่ยงที่จะทำ เว้นแต่จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงพอ ด้วยเหตุนี้ นายจ้างไทยจึงจำเป็นต้องหันไปจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่ยอมรับค่าจ้างต่ำกว่า ตัวอย่างเช่น งานบนเรือประมงนอกชายฝั่งที่ต้องทนสภาพความเป็นอยู่ที่แออัดและอันตราย หรือการก่อสร้างอาคารที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุสูง (เช่น กรณีตึก สตง. ถล่มหลังแผ่นดินไหว ในเดือน เมษายน พ.ศ. 2568) งานประเภทนี้แม้จะมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ แต่คนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมทำ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวกลายเป็นกำลังสำคัญในตลาดแรงงาน

■ ความแตกต่างด้านค่าแรงและแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ

ความเหลื่อมล้ำด้านค่าจ้างและระดับการพัฒนาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมา กัมพูชา และสปป.ลาว เป็นแรงผลักดันสำคัญให้แรงงานต่างด้าวเคลื่อนย้ายเข้ามา เนื่องจากค่าจ้างขั้นต่ำในไทยสูงกว่าหลายเท่าตัว แรงงานต่างด้าวจำนวนมากจึงเลือกเข้ามาทำงานในไทยเพื่อส่งเงินกลับบ้าน (Remittance) เพื่อยกระดับชีวิตของครอบครัว ขณะที่นายจ้างไทยเองก็มีแรงจูงใจในการจ้างแรงงานเหล่านี้ เพราะค่าแรงต่ำกว่าแรงงานไทย อีกทั้งแรงงานต่างด้าวมักยอมรับเงื่อนไขการทำงานที่แรงงานไทยไม่ยอมรับ เช่น ชั่วโมงทำงานยาวนาน ไม่มีสวัสดิการ หรือสภาพที่สกปรกแออัด ทำให้ต้นทุนแรงงานของนายจ้างลดลง

■ ปัจจัยอื่น ๆ

เศรษฐกิจไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาคการผลิตเพื่อการส่งออก ก่อสร้าง และเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเกินศักยภาพของแรงงานในประเทศ ผู้ประกอบการจึงต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว ซึ่งเคลื่อนย้ายทำได้ง่ายด้วยภูมิศาสตร์และเครือข่ายทางสังคม รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายสนับสนุนการบริหารแรงงานต่างด้าว เช่น การออกใบอนุญาตทำงาน การทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับประเทศเพื่อนบ้าน และการผ่อนผันให้แรงงานผิดกฎหมายลงทะเบียนได้อย่างถูกต้อง นโยบายเหล่านี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ในบางประเด็น แต่สะท้อนการยอมรับข้อเท็จจริงของตลาดแรงงานและความจำเป็นในการรักษาความต่อเนื่องทางเศรษฐกิจ

4. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

เพื่อให้เห็นภาพรวมของการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างรอบด้าน จำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติของผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ แรงงานต่างด้าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างและความท้าทายด้านเสถียรภาพในระยะยาว รายละเอียดของผลกระทบทั้งสองด้านสามารถแจกแจงได้ดังต่อไปนี้

4.1 ผลกระทบเชิงบวก

■ เติบโตช่องว่างแรงงานและรักษาความสามารถในการผลิต

แรงงานต่างด้าวมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาคที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น เกษตรกรรม ประมง ก่อสร้าง และอุตสาหกรรมการผลิต เมื่อแรงงานไทยไม่เพียงพอหรือไม่ต้องการทำงานบางประเภท แรงงานต่างด้าวเข้ามาเสริมกำลังทำให้กิจกรรมเศรษฐกิจสามารถดำเนินต่อเนื่องได้ ตัวอย่างเช่น ช่วงวิกฤตโควิด-19 ที่การขาดแคลนแรงงานต่างด้าวส่งผลให้โครงการก่อสร้างและอุตสาหกรรมหลายแห่งต้องชะงักงัน สะท้อนถึงการพึ่งพาแรงงานกลุ่มนี้ในเชิงโครงสร้าง

- **สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน**

แรงงานต่างด้าวช่วยเพิ่มผลผลิตโดยรวมของเศรษฐกิจไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีส่วนสร้าง GDP ประมาณ 4.3–6.6% ตามรายงานของ ILO และ OECD การจ้างแรงงานต้นทุนต่ำทำให้สินค้าไทยมีราคาที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก เช่น อาหารทะเลแปรรูปและสิ่งทอ ส่งผลต่อการขยายตัวของการส่งออก นอกจากนี้ ในโครงการขนาดใหญ่ เช่น นิคมอุตสาหกรรมหรือโครงสร้างพื้นฐาน แรงงานต่างด้าวช่วยเร่งการก่อสร้างและเสริมผลิตภาพแรงงานโดยรวม รวมถึงมีแรงงานบางส่วนที่มีฝีมือสูงซึ่งช่วยถ่ายทอดทักษะแก่แรงงานไทยในสถานที่ทำงาน

- **ประหยัดต้นทุนและรักษารัฐกิจขนาดเล็ก**

สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) การจ้างแรงงานต่างด้าวช่วยลดต้นทุนแรงงานและค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจในการแข่งขันสูง โดยเฉพาะในภาคบริการ เช่น ร้านอาหาร หรือภาคเกษตรกรรมขนาดย่อม แรงงานต่างด้าวยอมรับค่าจ้างและสภาพการทำงานที่คนไทยไม่ต้องการ ทำให้ผู้ประกอบการยังสามารถดำเนินธุรกิจและรักษาราคาสินค้าและบริการให้อยู่ในระดับที่ผู้บริโภคทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

- **สร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ**

แม้แรงงานต่างด้าวจะส่งเงินกลับประเทศต้นทาง แต่ส่วนหนึ่งยังคงมีการใช้จ่ายภายในประเทศไทย ทั้งค่าอาหาร ที่พัก ของใช้จำเป็น และการใช้บริการในชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้แก่ผู้ประกอบการในประเทศ นอกจากนี้ แรงงานที่อยู่ในระบบยังมีการจ่ายค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำงาน ค่าประกันสุขภาพ และเงินสมทบกองทุนประกันสังคม ช่วยสนับสนุนสวัสดิการของรัฐ เช่น กองทุนประกันสังคมที่มีการจ่ายประโยชน์ทดแทนให้แรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

4.2 ผลกระทบเชิงลบ

- **การพึ่งพาแรงงานราคาถูกและการชะลอการพัฒนาเทคโนโลยี**

การเข้าถึงแรงงานต้นทุนต่ำอย่างต่อเนื่องทำให้นายจ้างบางส่วนขาดแรงจูงใจในการลงทุนในนวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบอัตโนมัติ ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังคงพึ่งพาระบบการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น ผลิตภาพแรงงาน (labor productivity) จึงเติบโตอย่างเชื่องช้า และเสี่ยงต่อการติดอยู่ในกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันระยะยาวในเวทีโลก

- **ผลกระทบต่อค่าจ้างและโอกาสแรงงานไทย**

การมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากในตลาดแรงงานระดับล่างทำให้เกิดแรงกดดันต่อค่าจ้าง ส่งผลให้แรงงานไทยที่มีการศึกษาหรือทักษะต่ำเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้นและต้องยอมรับค่าจ้างที่ไม่สูงนัก แม้ว่าส่วนใหญ่แรงงานไทยไม่ต้องการทำงานที่หนักและเสี่ยง แต่ในบางพื้นที่ เช่น ชนบทหรือจังหวัดยากจน อาจมีแรงงานไทยที่พร้อมทำงานเหล่านี้ หากได้รับค่าตอบแทนและสภาพการทำงานที่เหมาะสม ซึ่งความกดดันทางเศรษฐกิจอาจนำไปสู่ทัศนคติในแง่ลบต่อแรงงานต่างด้าว

- **เงินตรารั่วไหลออกนอกประเทศ**

แม้แรงงานต่างด้าวมีการใช้จ่ายในประเทศ แต่การส่งเงินรายได้กลับประเทศต้นทางยังส่งผลให้เงินทุนไหลออกจากระบบเศรษฐกิจไทยในแต่ละปีเป็นจำนวนมากมหาศาล งานวิจัยประเมินว่ามีเงินไหลออกจากไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้านราว 95,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งเงินส่วนนี้หากหมุนเวียนในประเทศต่อเนื่อง จะสามารถเสริมสร้างการลงทุนและการบริโภคในประเทศได้มากยิ่งขึ้น

- **ภาระต่อโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ**

พื้นที่ที่มีแรงงานต่างด้าวหนาแน่น เช่น เขตอุตสาหกรรมหรือจังหวัดชายแดน มักประสบปัญหาความตึงตัวของบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน และโครงสร้างพื้นฐาน รัฐต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบประกันสังคมหรือประกันสุขภาพ เช่น กรณีเด็กข้ามชาติราว 200,000 คนที่อยู่นอกระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน

■ ความเปราะบางทางเศรษฐกิจและความมั่นคง

การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวสร้างความเสี่ยงเชิงระบบ หากแรงงานเหล่านี้หายไปอย่างกะทันหัน เช่น จากโรคระบาด การปิดพรมแดน หรือวิกฤตการณ์การเมืองระหว่างประเทศ อาจทำให้เศรษฐกิจไทยเกิดภาวะชะงักงันอย่างเฉียบพลัน ตัวอย่างเช่น ในช่วงโควิด-19 ที่แรงงานต่างด้าวหลายแสนคนเดินทางกลับประเทศ ส่งผลให้โครงการก่อสร้างหลายแห่งต้องหยุดชะงักและเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจในวงกว้าง

กล่าวโดยสรุป แรงงานต่างด้าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพการผลิต การลดต้นทุน และการสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทย อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในระยะยาวก่อให้เกิดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างที่ต้องมีการบริหารจัดการ รัฐบาลจึงควรวางแผนพัฒนานโยบายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้อย่างมีประสิทธิภาพจากแรงงานต่างด้าวกับการส่งเสริมกำลังแรงงานไทย เพื่อรองรับการเติบโตที่ยั่งยืนในอนาคต

5. ปัญหาและความท้าทายทางสังคมและนโยบาย

การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวนำมาซึ่งปัญหาและความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านสังคมและนโยบาย แม้ภาครัฐจะพยายามนำแรงงานเข้าสู่ระบบอย่างถูกกฎหมาย แต่ยังมีแรงงานผิดกฎหมายจำนวนมาก เนื่องจากขั้นตอนการนำเข้าอย่างถูกต้องมีความยุ่งยากและล่าช้า ส่งผลให้เกิดตลาดแรงงานเงาและขบวนการลักลอบนำเข้าแรงงาน นายจ้างบางรายเลือกจ้างแรงงานผิดกฎหมายเพื่อลดต้นทุน ส่งผลให้แรงงานจำนวนมากอยู่นอกระบบ ไม่มีสัญญาคุ้มครอง และเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบหรือค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในภาคประมงและก่อสร้าง ซึ่งประเทศไทยยังถูกจับตามองในเวทีระหว่างประเทศในประเด็นนี้

ในเชิงสิทธิแรงงาน แรงงานต่างด้าวจำนวนมากไม่แน่ใจถึงการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การไม่จ่ายค่าจ้าง การกักเอกสารประจำตัว และการบังคับทำงานล่วงเวลาโดยไม่จ่ายค่าตอบแทน อีกทั้งยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม แม้มีนโยบายประกันสุขภาพสำหรับแรงงานต่างด้าว แต่แรงงานผิดกฎหมายจำนวนมากยังขาดหลักประกันที่เพียงพอ ขณะที่ลูกหลานแรงงานจำนวนหนึ่งยังเข้าไม่ถึงระบบการศึกษาอย่างทั่วถึง เสี่ยงต่อการถูกแสวงประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ

ในระดับชุมชน การหลั่งไหลของแรงงานต่างด้าวก่อให้เกิดความตึงเครียดในบางพื้นที่ ทั้งจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและทัศนคติของคนไทยที่มองแรงงานเหล่านี้ในเชิงลบ เช่น มองว่าเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมหรือการแย่งงาน ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเหล่านี้เสี่ยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติและความขัดแย้งทางสังคม

ด้านนโยบาย การจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยยังขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน มาตรการส่วนใหญ่เป็นลักษณะการผ่อนผันเฉพาะหน้า ขาดแผนระยะยาวที่ชัดเจน อีกทั้งการดำเนินการตาม MOU กับประเทศต้นทางยังล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการแรงงาน นอกจากนี้ ความไม่มั่นคงในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเมียนมา ยังเพิ่มความซับซ้อนในการจัดการแรงงานข้ามชาติและความมั่นคงชายแดน

กล่าวโดยสรุป การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวสร้างทั้งโอกาสและความท้าทาย รัฐบาลไทยจำเป็นต้องพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และยั่งยืน เพื่อให้การบริหารแรงงานข้ามชาติมีความเป็นระเบียบ โปร่งใส เป็นธรรม และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

6. บทเรียนจากต่างประเทศที่อาจใช้เป็นแนวทาง

ปัญหาและบริบทการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวไม่ได้เกิดขึ้นในประเทศไทยเพียงประเทศเดียว หลายประเทศทั่วโลกและในภูมิภาคเอเชียก็ต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติไม่มากก็น้อย จึงมีบทเรียนและแนวทางหลากหลายที่ประเทศไทยอาจพิจารณาปรับใช้เพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของตนดังต่อไปนี้

■ ระบบนำเข้าแรงงานแบบรัฐต่อรัฐ (Government-to-Government System)

เกาหลีใต้ถือเป็นตัวอย่างของการบริหารแรงงานต่างชาติดอย่างมีระบบผ่านโครงการ Employment Permit System (EPS) ซึ่งทำข้อตกลงกับ 16 ประเทศ โดยให้รัฐบาลต้นทางเป็นผู้คัดสรรและส่งแรงงานโดยตรง ลดบทบาทนายหน้าเอกชน แรงงานภายใต้

EPS ได้รับสัญญาจ้างชัดเจน มีการอบรมภาษาและทักษะก่อนเดินทาง และได้รับสิทธิแรงงานเทียบเท่าคนท้องถิ่น รวมถึงสามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ตามข้อกำหนด (ดังแสดงในตารางที่ 7) ระบบนี้ช่วยลดปัญหาแรงงานผิดกฎหมายและเพิ่มความเชื่อมั่นให้นายจ้างอย่างมาก สำหรับไทย แม้มีระบบ MOU กับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ยังมีปัญหาค่าหัวสูงและกระบวนการล่าช้า บทเรียนจาก EPS ชี้ว่าไทยควรเพิ่มบทบาทรัฐในการคัดกรองและจัดส่งแรงงาน เช่น จัดทำฐานข้อมูลกลางจับคู่แรงงานกับนายจ้าง เพื่อลดการพึ่งพานายหน้าที่มีก๊ว่งแสวงหากำไรเกินควร

■ **มาตรการโควตาจำกัดสัดส่วนแรงงานต่างชาติและการจัดเก็บ Levy**

ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบโควตาแรงงานต่างด้าวเข้มงวด โดยกำหนดสัดส่วนแรงงานต่างด้าวในแต่ละภาค เช่น ภาคก่อสร้างไม่เกิน 87.5% และเก็บ Levy จากนายจ้างในอัตราเพิ่มตามจำนวนแรงงานที่จ้าง (ดังแสดงในตารางที่ 7) เป้าหมายคือควบคุมการพึ่งพาแรงงานราคาถูกและนำเงิน Levy ไปพัฒนาทักษะแรงงานและเทคโนโลยีทดแทน และประเทศมาเลเซียมีนโยบายคล้ายกันโดยจัดเก็บ Levy จากนายจ้างและจำกัดแรงงานต่างด้าวในบางอาชีพที่สงวนไว้สำหรับคนท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมนโยบาย “Malaysian First” (ดังแสดงในตารางที่ 7) แม้ความสำเร็จยังจำกัด แต่สะท้อนความพยายามลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวระยะยาว ส่วนประเทศไทย แม้มีการเก็บเงินสมทบจากนายจ้างเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะแรงงาน แต่ยังไม่มีการจัดเก็บ Levy ในระดับที่มีผลเปลี่ยนพฤติกรรมนายจ้างอย่างชัดเจน การพิจารณาใช้มาตรการเก็บ Levy เพิ่มตามสัดส่วนแรงงานต่างด้าว และนำเงินไปฝึกอบรมแรงงานไทย อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวได้ในอนาคต

■ **มาตรการอื่น ๆ**

ประเทศต่าง ๆ มีแนวทางจัดการแรงงานข้ามชาติที่น่าสนใจและเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับไทย ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เช่น ในสหภาพยุโรปที่มีการลงโทษนายจ้างที่จ้างแรงงานผิดกฎหมายจริงจัง และกำหนดมาตรฐานคุ้มครองแรงงานอย่างเสมอภาคไม่เลือกสัญชาติ ช่วยลดแรงจูงใจในการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย

ด้านการใช้เทคโนโลยี ญี่ปุ่นเลือกลงทุนในระบบอัตโนมัติแทนการพึ่งพาแรงงานคน เช่น ใช้หุ่นยนต์ในโรงงานและเครื่องจักรกลเกษตร พร้อมจำกัดการนำเข้าแรงงานต่างชาติผ่านโครงการฝึกงานระยะสั้น เพื่อไม่ให้แรงงานต่างด้าวกลายเป็นกำลังหลักถาวร ไทยอาจพิจารณาสนับสนุนเงินอุดหนุนหรือสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ SMEs เพื่อเร่งการลงทุนในเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการจำกัดระยะเวลาพำนักของแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง

สุดท้าย ด้านความร่วมมือระดับภูมิภาค สหภาพยุโรปแสดงตัวอย่างว่าความตกลงระหว่างประเทศสามารถลดปัญหาคนเข้าเมืองผิดกฎหมายได้ แม้ในอาเซียนจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีบางสาขา แต่การจัดระบบแรงงานไร้ฝีมือยังล่าช้า ไทยจึงควรผลักดันการสร้างความร่วมมือเพื่อคุ้มครองสิทธิแรงงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลตลาดแรงงานในภูมิภาค เพื่อให้การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติมีความเป็นระเบียบและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป บทเรียนจากต่างประเทศ ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้างระบบที่รัดกุมและยั่งยืนในการจัดการแรงงานต่างด้าว ไม่ว่าจะเป็นการคัดกรองและนำเข้าอย่างเป็นระบบ การตั้งกฎกติกาจำกัดและสร้างแรงจูงใจให้นายจ้างลดการใช้แรงงานต่างชาติ การบังคับใช้มาตรฐานแรงงานอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้นายจ้างได้เปรียบจากการเอาเปรียบคนงาน ตลอดจนการลงทุนในเทคโนโลยีและฝีมือแรงงานในประเทศเพื่อลดความจำเป็นต้องพึ่งแรงงานภายนอก ประเทศไทยสามารถนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทของตนในการปฏิรูปนโยบายแรงงานต่างด้าวในอนาคต

ตารางที่ 7 แสดงตัวชี้วัดสำคัญเกี่ยวกับการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และเกาหลีใต้

ประเทศ	จำนวนแรงงานต่างด้าว (โดยประมาณ)	เปอร์เซ็นต์ของกำลังแรงงาน ทั้งหมด (โดยประมาณ)	อุตสาหกรรมจ้างงานหลัก	นโยบายการย้ายถิ่นฐานหลัก
ไทย	3.39 ล้านคน	12.81 %	การผลิต, การก่อสร้าง, เกษตรกรรม, ค้าส่ง/ค้าปลีก, บริการ	พระราชกำหนดการบริหารจัดการ ทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560, MOU กับประเทศเพื่อนบ้าน
มาเลเซีย	2.33 ล้านคน	14.13%	การผลิต, ก่อสร้าง, บริการ, เกษตร(สวนปาล์ม), งานบ้าน	โครงการนำเข้าแรงงานต่างด้าว, MOU กับประเทศต้นทาง
สิงคโปร์	1.58 ล้านคน	39.19%	การผลิต, การก่อสร้าง, งานบริการ (รวมถึงงานบ้าน), การเดินเรือ	ระบบการจัดเก็บ Levy (Levy System), มุ่งเน้นแรงงานทักษะสูง
เกาหลีใต้	1.01 ล้านคน	3.80%	การผลิต, การก่อสร้าง, เกษตรกรรม, ประมง, บริการขนาดเล็ก	Employment Permit System (EPS): ระบบรัฐจัดส่งแรงงาน, ทดสอบ ภาษา, สิทธิแรงงานเท่าเทียม, จำกัด การเปลี่ยนนายจ้าง

หมายเหตุ: (1) จำนวนแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย ใช้ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2568 จากสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ฝ่ายทะเบียนสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

(2) จำนวนแรงงานไทยในประเทศไทย ใช้ข้อมูล ปี พ.ศ. 2567

(3) จำนวนแรงงานต่างด้าวในประเทศมาเลเซีย ใช้ข้อมูล ปี พ.ศ. 2567 และแรงงานชาวมาเลเซียในประเทศมาเลเซีย ใช้ข้อมูล ปี พ.ศ. 2566

(4) จำนวนแรงงานต่างด้าวและแรงงานชาวสิงคโปร์ในประเทศสิงคโปร์ ใช้ข้อมูล ปี พ.ศ. 2567

(5) จำนวนแรงงานต่างด้าวและแรงงานชาวเกาหลีใต้ในประเทศเกาหลีใต้ ใช้ข้อมูล ปี พ.ศ. 2567

7. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว

เพื่อลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในระยะยาว รัฐบาลไทยและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการในหลายมิติอย่างบูรณาการ โดยอาจพิจารณาข้อเสนอเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

■ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและเพิ่มผลิตภาพแรงงาน

รัฐควรสนับสนุนให้ภาคธุรกิจลงทุนในเครื่องจักรและระบบอัตโนมัติ เช่น จัดตั้งกองทุนสนับสนุน หรือให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี (tax incentive) สำหรับผู้ประกอบการที่นำ automation มาใช้ การลดความต้องการแรงงานไร้ฝีมือควบคู่กับการพัฒนาทักษะดิจิทัลและเทคนิคขั้นสูงให้กับแรงงานไทย จะช่วยเพิ่มผลิตภาพแรงงานโดยรวม และลดการพึ่งพาแรงงานต่างชาติดังเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม

■ ยกระดับค่าจ้างและสภาพการทำงานในภาคงาน 3D

เพื่อดึงดูดแรงงานไทย รัฐควรทยอยปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำในลักษณะขั้นบันได พร้อมทั้งส่งเสริมให้นายจ้างพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงาน เช่น การจัดหาอุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัย ที่พักที่เหมาะสม และสวัสดิการพื้นฐานต่าง ๆ การทำให้งาน 3D มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะช่วยเปลี่ยนทัศนคติแรงงานไทยที่เคยหลีกเลี่ยงงานประเภทนี้ให้กลับมาเข้าสู่ตลาดแรงงาน

■ พัฒนาระบบการจัดหางานภายในประเทศ

บริการจัดหางานของรัฐควรได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น การสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ที่เชื่อมโยงแรงงานไทยกับตำแหน่งงานว่างอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนการย้ายถิ่นแก่แรงงานไทยที่สมัครใจเดินทางไปทำงานในพื้นที่ขาดแคลน เพื่อส่งเสริมการจับคู่แรงงานในประเทศและลดความจำเป็นในการจ้างแรงงานต่างด้าว

■ บังคับใช้กฎหมายและคุ้มครองแรงงานอย่างเสมอภาค

การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ทั้งการตรวจสอบสถานประกอบการ และการลงโทษนายจ้างที่ละเมิดสิทธิแรงงาน จะช่วยลดแรงจูงใจในการจ้างแรงงานผิดกฎหมาย พร้อมกันนี้ ควรอำนวยความสะดวกให้แรงงานต่างด้าวเข้าสู่ระบบอย่างถูกต้อง เช่น ผ่านศูนย์ One-Stop Service และดำเนินการเด็ดขาดกับผู้ที่ยังหลีกเลี่ยงการขึ้นทะเบียน เพื่อสร้างตลาดแรงงานที่โปร่งใสและยุติธรรมยิ่งขึ้น

■ วางแผนระยะยาวในการปรับตัวของอุตสาหกรรม

รัฐบาลควรร่วมมือกับภาคเอกชนจัดทำ Roadmap สำหรับการลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในแต่ละอุตสาหกรรม เช่น ภาคเกษตรและก่อสร้าง โดยกำหนดเป้าหมายการใช้เครื่องจักรและยกระดับฝีมือแรงงานไทยควบคู่กัน พร้อมจัดระบบติดตามและประเมินผล เพื่อปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง

■ ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาแรงงาน

ไทยควรสนับสนุนความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา ลาว และกัมพูชา ผ่านโครงการพัฒนาทักษะ อาชีพ และการบริหารจัดการการย้ายถิ่นอย่างมีระบบ เพื่อลดแรงจูงใจในการโยกย้ายถิ่นฐานที่ไม่จำเป็น และสร้างความร่วมมือที่เป็นประโยชน์ทั้งในด้านสิทธิแรงงานและความมั่นคงระยะยาว

กล่าวโดยสรุป การลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวจำเป็นต้องดำเนินนโยบายแบบบูรณาการ ทั้งการสนับสนุนเทคโนโลยี การส่งเสริมแรงงานไทย การเข้มงวดกฎหมาย และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ การดำเนินมาตรการทั้งเชิงรุกและเชิงรับควบคู่กัน จะช่วยให้ตลาดแรงงานไทยพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน ลดความเปราะบาง และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

8. บทสรุปเชิงกลยุทธ์

การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในภาคการผลิต การก่อสร้าง และบริการที่ใช้แรงงานเข้มข้น แรงงานเหล่านี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างในตลาดแรงงานที่แรงงานไทยไม่สามารถตอบสนองได้อย่างเพียงพอ และช่วยลดต้นทุนการผลิตในหลายอุตสาหกรรมหลัก อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวอย่างต่อเนื่องโดยขาดระบบบริหารจัดการที่เป็นระเบียบและยั่งยืน ได้ก่อให้เกิดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างในหลายมิติ ทั้งการชะลอการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม การกดทับโอกาสของแรงงานไทยในบางกลุ่มงาน และการเพิ่มความเปราะบางต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ หากเกิดภาวะขาดแคลนแรงงานฉับพลันในอนาคต นอกจากนี้ยังจำกัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มมุ่งเน้นเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและผลิตภาพแรงงานสูงมากขึ้น

ในระยะถัดไป ประเทศไทยเผชิญความท้าทายหลายประการ ทั้งการแข่งขันแย่งชิงแรงงานข้ามชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น การเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วซึ่งกระทบต่อโครงสร้างแรงงาน และการเผชิญกับมาตรฐานการคุ้มครองแรงงานระหว่างประเทศที่เข้มงวดมากยิ่งขึ้น หากไม่ปรับตัวอย่างเป็นระบบ ประเทศไทยมีแนวโน้มจะประสบปัญหาผลิตภาพแรงงานตกต่ำ ความเสี่ยงด้านเสถียรภาพแรงงาน และการสูญเสียความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระยะยาว

เพื่อลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างและสร้างเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและยั่งยืนในระยะยาว ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายบูรณาการที่เน้นการลดการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นขั้นตอน มากกว่าการลดจำนวนแรงงานอย่างฉับพลัน นโยบายดังกล่าวต้องรักษาความสมดุลระหว่างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะสั้นกับการเสริมสร้างรากฐานเศรษฐกิจระยะยาว โดยเริ่มจากการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างมีระบบและโปร่งใส ผ่านการปรับปรุงระบบขึ้นทะเบียนแรงงาน การพัฒนาฐานข้อมูลที่แม่นยำ และการลดการพึ่งพาแรงงานผิดกฎหมาย

ควบคู่ไปกับการบริหารแรงงานต่างด้าว ประเทศไทยควรเร่งยกระดับทักษะและแรงจูงใจของแรงงานไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทดแทนแรงงานต่างด้าวในงาน 3D โดยการส่งเสริมการฝึกอบรม การปรับปรุงสภาพการทำงาน และการพัฒนาระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสม นอกจากนี้ การส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงานและลดความจำเป็นในการใช้แรงงานเข้มข้นก็ควรเป็นแนวทางสำคัญ เพื่อเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจไปสู่ระบบการผลิตอัตโนมัติและฐานเศรษฐกิจแห่งอนาคต

ในด้านการลดสัดส่วนแรงงานต่างด้าว ควรมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนและสอดคล้องกับความพร้อมของแต่ละภาคเศรษฐกิจ โดยต้องประเมินผลกระทบอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อภาคการผลิตและการเติบโตทางเศรษฐกิจ อีกทั้งควรเสริมสร้างความยืดหยุ่นของตลาดแรงงานไทยผ่านการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนากลไกประกันรายได้เพื่อรองรับการโยกย้ายแรงงานข้ามอุตสาหกรรมอย่างคล่องตัว

ดังนั้น ประเทศไทยควรยกระดับแนวทางนโยบายจากการมุ่งใช้แรงงานราคาถูก เป็นการลงทุนในทุนมนุษย์และเทคโนโลยีเพื่อ
ยกระดับขีดความสามารถทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างนี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว และสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง แข็งแกร่ง และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

ระบบวิเคราะห์ขนาดใหญ่อุตสาหกรรม